

שיתפעל בנפשו על הנועם השכלי אשר כן הוא בהבנת ענין שלומד בתורת החסידות, דכאשר מבין ומשיג המושכל הנה הוא מתפעל בשכלו על נעימות המושכל, וכל מה שיעמיק דעתו יותר ויותר לחשב ולהרהר יותר בהמאמר שלומד, הנה מלבד זאת שיעלה במעלת הידיעה וההבנה יותר, הנה יתגדל ויתרחב הענג ביותר, עד אשר יתלהב ויתלהט גם הלב להיות נמשך אחר הטוב המעולה והמשובח הנרגש במוחו ותעלומות לבו בהבנת הענין ההוא.

והנה עם היות שלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורים, והכל לפי ערך המשיג ולפי גודל המושג, אבל כך אמרו חסידים הישנים, כשלמדנו איזה ענין עשרה או חמשה עשרה פעמים עמדנו על המפתן, וכאשר הרהרנו והתבוננו בו עשרים ושלושים פעמים נפתחו לנו שערי בינה בהיכלי ענג אין סוף.

התבוננות של לימוד והתבוננות של תפלה

וכך היא המדה, דיש התבוננות ויש התבוננות, יש התבוננות של לימוד, ויש התבוננות של תפלה, ועם היות אשר שתייהם בשם אחד יקראו להיות תוכנם אחד, אבל עם זה הרי חלוקים הם בגוף ועצם ענינם, התבוננות דלימוד היא שעמל ויגע בידיעת המושכל ההוא, הבנתו והשגתו, וההתבוננות דתפלה, היא ההסתכלות החזקה בטוב טעם האלקי שבמושכל ההוא.

ובעומק הענין הנה ההפרש בין ב' אופני ההתבוננות הוא, דבהתבוננות דלימוד הוא לומד את המושכל ותופס בו, ובהתבוננות דתפלה המושכל תופס בו ונכנס בפנימיותו ומקשרו אליו, מלפפו ומלהטו עד אשר חי' יחי' בחיות פנימי, בעריבות נעימות מתיקות ההוא.

ילמוד את הקונטרסים בסדר מסודר כאמור וירגיל את עצמו לחשוב ולהרהר בהענינים שלמד, הנה בעזה"י ירגיש חיות פנימי.

עצה טובה להבנה היא, ללמוד עם זולתו דאז טבע הלימוד גורם לחזור הדברים בדבור של הסברה המביא תועלת רב, והשם יתברך יעזרהו ללמוד וללמד על מנת לשמור לעשות ולקיים, מתוך טוב לבב בגשמיות וברוחניות.

(אגרות קודש ח"ג ע' תסג-ד)

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תשמב
ערש"ק פרשת דברים

בין עבר הירדן לערבות מואב

נתינת ארץ במתנה - לשם שנאה?

גדר מצות בנין הבית

תפקיד הישיבות הקדושות

לקראת שבת קודש פרשת דברים, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשמב), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הוכא הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו כקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טובא, מכון אור החסידות

מקרא אני דורש ..... ג

בין עבר הירדן לערבות מואב

יקשה מדוע לפעמים קורא הכתוב לערבות מואב רק עבר הירדן, ולפעמים מוסיף ערבות מואב, ומבאר דבאם המדובר אודות מסעות בני במדבר אזי מוסיף בערבות מואב, וכשמדובר אודות יחס מקום ההוא לא"י אזי קוראים לזה רק עבר הירדן

(ע"פ ספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 566 ואילך)

פנינים ..... 1.

ברכת משה לישראל / נתינת ארץ במתנה - לשם שנאה?

יינה של תורה ..... 2.

על מנת שיבוא אר"י ויבנה אר"א

ביאור הא שהפטר פרשתנו, הגם שעוסקת היא בפורענות, עיקרה וחותמה הוא בענין הגאולה; בהקדם הביאור ב"היתר" להחריב את ביהמ"ק הגם שיש בזה איסור "בל תשחית" ואיסור ד"לא תעשון כן לה' אלקיכם"

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ט עמ' 9 ואילך)

פנינים ..... 3.

מדוע ה' המן "לבן"? / מי מוכן להיכנס לארץ?

חידושי סוגיות ..... 4.

פלוגת הרמב"ם והרמב"ן בגדר מצות בנין הבית

יפלפל לתרץ שי' הרמב"ם מראיית הרמב"ן דכלים ובית אין מעכבין זא"ז / ידון עפ"י בגירסת המשנה דסוף מידות

(ע"פ הל' בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים סי' א' לקוטי שיחות ח"א עמ' 116 ואילך)

תורת חיים ..... 5.

תפקיד הישיבות הקדושות

דרכי החסידות ..... 6.

כיצד מתחילים לעמוד חסידות?

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

כיצד מתחילים ללמוד חסידות?

כך אמרו חסידים הישנים: כשלמדנו איזה ענין עשרה או חמשה פעמים עמדנו על המפתן, וכאשר הרהרנו והתבוננו בו עשרים ושלושים פעמים נפתחו לנו שערי בינה בהיכלי ענג אין סוף

סדר הלימוד בתורת החסידות הוא כסדר לימוד גליא שבתורה

במענה על מכתבו השואל ודורש בסדר לימוד החסידות, וסבת העדר יכולת ההתבוננות והתפעלות הנפש.

הנה סדר הלימוד בתורת החסידות הוא כסדר לימוד גליא שבתורה, דכללות הלימוד בתחלתו הוא ע"י מורה ומלמד, מורה דרך הלימוד, והתחלת הלימוד הוא בדברי לימוד שלפי ערך חושי התלמיד, כי במושכלות הנה מלבד זאת שיש בהם שכל קל ושכל חמור, הרי יש שכלים שיש להם דוגמאות במציאות שבנקל יותר לתפוס ענינם מכמו השכלים שאין להם תפיסא במציאות, אשר על כן הנה הלימוד צריך להיות בסדר.

ראשית הלימוד צריך להיות במאמרים המובנים (ולא בהביאורים של לקוטי תורה, אשר רובם צריכים הסברה מפי מורה ומלמד) וללמוד אותם שלא במהירות - ניט געאיילט - וגם לא בדקדוק יתר על המדה, כי אם באופן המיצוע.

לאחר שילמוד איזו שורות אשר בהם סליק ענינא, יחזור על הנאמר בשורות אלו - איבער ריידין בעל פה - וכן כאשר יגמור ללמוד פרק אחד מהמאמר, יחזור אותו בעל פה, ויהי הענין מסודר אצלו כמספר איזה סיפור לחבירו שיספר לו דבר דבר על אופנו, כן תהי' החזרה שיחזור בינו לבין עצמו את אשר למד, עד אשר ילמוד המאמר כולו, ויהי' בקי שיוכל לחשוב ולהרהר בו, כחושב ומהרהר באיזה סוגיא שלמד עם פרש"י ותוספות ומעייין בסברתם.

יתגדל ויתרחב הענג ביותר, עד אשר יתלהב ויתלהט גם הלב

והנה כאשר האדם לומד איזה סוגי' והוא מבין ומשיג את מושכל הסוגיא, הלא בהכרח

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

בין עבר הירדן לערבות מואב

יקשה מדוע לפעמים קורא הכתוב לערבות מואב רק עבר הירדן, ולפעמים מוסיף ערבות מואב, ומבאר דבאם המדובר אודות מסעות בני"י במדבר אזי מוסיף בערבות מואב, וכשמדובר אודות יחס מקום ההוא לא"י אזי קוראים לזה רק עבר הירדן

ברי"ש פרשתנו: "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן וגו'".

וצריך להבין: "עבר הירדן" הוא השם של כל השטח לאורכו של הצד הזה של הירדן (מזרחה). אבל המקום בו חנו בני ישראל אז (ששם אמר משה "אלה הדברים") הי' (רק) "ערבות מואב" - ומדוע אומר הכתוב "אלה הדברים אשר דיבר משה . . . בעבר הירדן"?

ויש להוסיף בהקושיא - לפי ההשוואה בין הכתוב כאן לכתוב שלפניו ולכתוב שלאחריו:

הכתוב שלפניו - בפסוק שבסיום ספר במדבר, נאמר: "אלה המצוות והמשפטים אשר צוה ה' . . . בערבות מואב על ירדן ירחו" (וכן הוא בתחילת הענין שם - מסעי לג, נ. לה, א: "וידבר ה' אל משה בערבות מואב על ירדן ירחו"); הרי שהכתוב קורא למקום שבני ישראל היו אז בשם "ערבות מואב" (וזה שנאמר "על ירדן ירחו" - היינו שב"ערבות מואב" גופא הוא בסמיכות לירדן).

והכתוב שלאחריו - כמה פסוקים לאחר הפסוק שבריש הפרשה (א, ה), נאמר: "בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה וגו'"; כאן כן מזכיר הכתוב את המקום של "בארץ מואב", אבל זה רק בהוספה ובהמשך להתואר הכללי "בעבר הירדן".

ויש להבין איפוא טעם השינויים:

השינוי מס' במדבר לס' דברים - בס' במדבר נקרא המקום "ערבות מואב", ואילו בס' דברים נקרא "בעבר הירדן".

בתוך ס' דברים גופא - בתחילה נקרא המקום רק בשם "בעבר הירדן", ואילו בהמשך הענין מוסיף ומפרט "בעבר הירדן בארץ מואב". נולכאורה איפכא מסתברא: בפעם הראשונה הוצרך לתאר המקום בפרטיות (ש"בעבר הירדן" גופא הי' זה "בארץ מואב"), ובפעם השני' להסתפק

תפקיד הישיבות הקדושות

תפקיד הישיבות הקדושות - גם עבור מי שאינו מתכנן להיות 'כלי קודש' בעתיד; זהו היסוד לכל יהודי להכשירו להתמודדות עם עניני העולם ולהאיר הסביבה

ירוממו את כל סביבתם - ע"י שיבססו את כל היהודים סביבם באהבת השם, אהבת התורה ואהבת ישראל בחיי היום יום.

(תרגום מאגרות קודש הי"ח ע' קסו ואילך, אגרות קודש הפתורגמות ח"ג ע' 6-9)

להתחסן בד' אמות של תורה ובד' אמות של תפילה

מאשר הנני קבלת מכתבו . . . וכיון שלא קבלתי ממנו עוד ידיעות בזה, תקותי חזקה שממשיך בלימודו בישיבה ומזמן לזמן נתחבב עליו הדבר יותר ויותר, אשר בדרך ממילא מתחזקת אצלו ההחלטה להמשיך בלימודים אלו לכל הפחות משך אותו הזמן שיעצתי במכתבי הקודם.

ומה שכותב שאין בדעתו להיות רב וכיו"ב וגם אין מוכשר לזה, הנה לא זה הי' טעמי שילמוד עוד הזמן שכתבתי לו בישיבה דוקא בכדי שיהי' רב, אלא בכדי שיהי' יהודי מתאים לתוכן תואר זה, ובתקופתנו זו תקופת] ערכוב ובלבול המוחות אשר שמים אור לחשך וחשך לאור, רוחות אי-מצויות נגד היהדות האמיתית מנשבות בעולם, צריך כל אחד ואחת לחסן את עצמו בכל הדרוש, והמקום לזה בד' אמות של תורה ובד' אמות של תפלה, ותקותי שכשישאר בד' אמות אלו משך הזמן הנ"ל הרי בעזר ה' יתברך יוכל לעמוד איתן נגד הנחשולים אשר בחוץ ולהנהיג עצמו באורח חיים אמיתי מסורתי.

(אגרות קודש הי"ג עמ' כא)

הכשרת "סתם" יהודי ליציאה לעולם

ביום הראשון בחודש שבט, מספרת לנו התורה (דברים א, ג) התחיל משה רבינו לומר את ספר דברים - משנה תורה לישראל.

למשנה תורה היתה משמעות מיוחדת גם בתור הכנה לישראל - ערב כניסתם לארץ ישראל. בעת יציאתם ממקום שבמשך שנים ארוכות לא היתה להם כל דאגה גשמית, היכן שכל צרכי מזון, ביגוד וקורת גג סופקו להם באופן אלוקי (ע"י המן, באר, ענני כבוד וכו'), ולפני הגיעם למקום יישוב וחיים מסודרים, שם עליהם לחרוש ולזרוע ולקצור ולהתעסק בכל שאר עניני העולם - הי' עליהם לקבל כוחות רוחניים מיוחדים וסייגים, כדי שלא רק שלא יתגשמו בעולם הגשמי, אלא אדרבה, יחדירו קדושה, יאירו וירוממו את העולם הגשמי סביבם, שהם יעשו את הגשמיות - רוחניות, ע"י תורה ועבודה, צדקה וגמילות חסדים.

וזהו גם - במיוחד בדורות האחרונים - תפקידן של ישיבות.

לא כפי שסבורים אחרים, שעיקר תפקיד הישיבות הוא להכשיר רבנים, שוחטים ושאר כלי-קודש, אלא העיקר, והתפקיד המרכזי, הוא - להכשיר "סתם" יהודים, שלפני שהם יוצאים לעולם ונעשים בעלי-בתים, בעלי-עסקים וכדו' - יספיגו עצמם תחילה ויהיו חדורים בתורה ויראת שמים, ולאחר מכן, בהיותם בעולם,

בתיאור כללי; ובפועל הוא להיפך, שדוקא בפעם השני מוסיף ומפרט "בארץ מואב"!

ב. וי"ל בביאור הענין:

ההבדל שבין ספר דברים להספרים שלפניו הוא, שבהספרים הקודמים מסופרים המאורעות שאירעו אז – מתחיל ממעשה בראשית ועד ל"המצוות והמשפטים אשר צוה ה' .. בערבות מואב על ירדן ירחו"; ואילו ספר דברים עיקרו אודות דברי משה להדור שעומדים להיכנס לארץ, להכניס להכניסה לארץ ישראל – על ידי ביאור מצוות התורה ואזהרה לקיימם (ראה פתיחת הרמב"ן וספורנו לספר דברים. ועוד).

הווי אומר: ב"אלה הדברים אשר דבר משה" לא מספרת התורה אודות מאורע נוסף שבא בהמשך למאורעות שאירעו קודם לכן, אלא ענין חדש – "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל", הכנה לכניסתם לארץ ישראל בעתיד.

ולכן בספר במדבר נקרא המקום בשם "ערבות מואב", ואילו בספר דברים נקרא "עבר הירדן":

השם "עבר הירדן" ("הירדן" בה"א) – הוא ביחס לארץ ישראל. כשמדובר אודות ארץ ישראל, אזי המקום שמהצד האחר של הירדן (מעבר הירדן מזרחה) נקרא "עבר הירדן".

ולכן בספר במדבר, ששם מסופר אודות המאורעות שאירעו ברובם ככולם דהמ"ב מסעות – וגם "אלה המצוות והמשפטים אשר צוה ה' ביד משה", ועד למסע האחרון (בסוף ספר במדבר), מספרת התורה כמאורע שהי' בסיום המסעות – קורא למקום בשם "ערבות מואב";

ואילו בספר דברים קורא למקום בשם "עבר הירדן" (שם המדגיש את היחס לארץ ישראל, כנ"ל), בכדי להדגיש שב"אלה הדברים אשר דבר משה" באה התורה לספר (לא סיום המאורעות שהיו לפני זה, אלא) הקדמה והכנה לכניסה לארץ ישראל.

ולכן בפעם הראשונה שבהתחלת הפרשה כתוב רק "בעבר הירדן", ולא נזכר כלל "בארץ מואב", אפילו לא בתור הוספה – להדגיש, שכאן נוגע רק שבני ישראל היו בעבר הירדן, בפמיותם לארץ ישראל, ומשה הכינס להכניסה לארץ.

ולאחרי שהכתוב כבר הדגיש נקודה זו (על ידי שכתב רק "בעבר הירדן") – הרי אחר כך, כאשר מדבר בפעם השני אודות מקום זה, הוא מפרט "בעבר הירדן בארץ מואב", שבעבר הירדן גופא הי' זה "בארץ מואב".

ג. ויש להוסיף בזה – בפנימיות הענינים:

מבואר בספרים, שענינים של המסעות במדבר הי' להכניע ולברר את ה"קליפות" – שמקום משכנם במדבר, כשם שכפשוטו המדבר הוא מקום של "נחש שרף ועקרב" (עקב ח, טו).

וזהו הטעם לכך שסיום המסעות הי' ב"ערבות מואב" – שבתוך המדבר גופא מורה מקום זה על ה"קליפה" הכי ירודה במדרגתה, וכפי שנרמז בהשם "ערבות", מלשון ערב וחושך (וראה באריכות ב'לקוטי לוי יצחק – אגרות' ע' ת ואילך).

ולאחר שבני ישראל הצליחו לפעול הכנעה וברור אפילו בקליפה תחתונה זו ד"ערבות

המקדש וצורתו ובנינו וכל עניניו", ומובן שבסיום המס' יבואר מהי תכלית הבנין. ולהכי להרמב"ן דלדידי' תכלית כל הבנין הוא מנוחת השכינה, ובזה יש עיקר בקה"ק, מובן שכל העבודות האחרות הן לתכלית הזאת דמנוחת השכינה, ושפיר גרסינן הזכרת מעלת קה"ק בסיום מס' זו. אבל להרמב"ם שעיקר המכוון הוא העבודה, הנעשית בכל השנה, ובכל המקדש, ולא בבית קה"ק; אין מקום ליחד כאן ולהדגיש קה"ק ועבודתו אחת בשנה.

וא"ת סו"ס למה לא יסודר להרמב"ם שיברכו אכן ברכה על כל ביהמ"ק ועבודתו. ולכן נראה דאף נקודה זו היא לשיטת' דהרמב"ם. דהנה ברכה ושבח יש להם מקום כשהדבר שעליו מברכין ומשבחין הוא ענין מיוחד בפ"ע, ולא כשהוא פרט המוכרח מצד ענין אחר (כי באם צ"ל ברכה – מקומה בנוגע לסיבה ולא בנוגע למסובב המוכרח). ולהכי בנדו"ד, להרמב"ם דעיקר המצוה היא עשיית בית מוכן לעבודה ולהכי עשיית הכלים אינה נמנית בפ"ע למצוה להיותם חלק ממצות עשיית בית מוכן, גם אין מקום לברכה מיוחדת בפ"ע על בחירת הכהנים לביהמ"ק כיון שזהו חלק מעשיית המקדש, דעשיית בית מוכן לעבודה מוכרחת גם בחירת כהנים המוכנים להקריב הקרבנות הללו.

ועי"ע בחו"ב בהל' ביהב"ח סי' א מה שיש לדקדק עוד בדיוק ל' המשנה הנ"ל דסוף מידות, ובביאור פרטים נוספים שם לשי' הרמב"ן והרמב"ם.

שעושים לכהן שדנו בכהונתו ולא נמצא בה פסול, והיו מברכים עוד ברכה מיוחדת (מלבד ברכה ראשונה על שלא נמצא פסול בזרע אהרן) "וברוך הוא שבחר באהרן ובניו לעמוד לשרת לפני ה' בבית קדשי הקדשים", דלכאור' צ"ע מה ראו להזכיר עבודת קה"ק שהיא אחת בשנה ולא בכל הכהנים, והו"ל לכלול בברכת הבחירה באהרן ובניו גם עבודות כל השנה דכל הכהנים (ועיי' הדא"ג מהרש"א), ובביאורי הגר"א כ' ד"בית קדשי הקדשים" היינו כל ביהמ"ק (המקודש יותר ממקומות שבקדושה פחותה הימנו, עיי' כלים פ"א מ"ו ואילך, ולהכי נק' "קדשי הקדשים"), אבל צע"ג (מלבד שבכלים שם גופא הלא נמנו גם מדריגות קדושה שבתוך ביהמ"ק, ורק א' נק' "קדש הקדשים", הרי) לעיל במס' מדות נזכר "קדש הקדשים" (לענין מדתו) ואין הכוונה לכל המקדש, ואיך ישתנה הפי' בסיום המס' מהמפורש לכל ארכה (אף שבדוחק י"ל דשאני הכא שנאמר "בית קה"ק"). ולהנ"ל י"ל כי שיא ועיקר קדושת הבית כולו בא לידי ביטוי בקה"ק.

והנה יש דפוסים (ובעיקר כתי"י) שבהם אכן נשמטה ברכה השנית הנ"ל דבית קה"ק, וכנראה כ"ה גירסת הרמב"ם (כי כפה"נ כתב הרמב"ם גם המשניות עצמן ביחד עם פירושן. ראה במשניות הוצאת קאפאח וגירסא שלו), וא"כ אפ"ל דאזלי הרמב"ן והרמב"ם לשיטתייהו אם נזכר קה"ק בסוף מדות, דהנה ענין מס' מדות הוא כלי' הרמב"ם בהקדמת פיהמ"ש "מדת

דלא מצאנו מקרא מפורש, והענינים חלוקים ביותר (שלא בערך לחלוקה דתכלת ולבן) יש לנו לומר דמצוות נפרדות הן.

ובאמת קושיא זו היא רק אי נקטינן דאף הרמב"ם מודה למה שהביא הרמב"ן דבית וכלים אין מעכבין זא"ז, אבל בלב שמח שרש יב נקט דהרמב"ם ס"ל דכלים אלו שהזכיר הוון חלק מן הבית לעיכובא, דבלעדם לא ייקרא מקדש ומעכבין מלהקריב בו. ויש מי שהוסיף בזה דבאמת נח' כאן הרמב"ם והרמב"ן בפלוגתת תנאי בירוש' שקלים פ"ד ה"ב "השולחן והמנורה והמזבחות והפרוכת מעכבין את הקרבנות דברי ר"מ, וחכ"א אין לך מעכב את הקרבן אלא הכיור והכן בלבד", הרמב"ם כר"מ והרמב"ן כחכ' (עיי' צפע"נ על הרמב"ם, מנין המצוות מ"ע כ. ושם מהדו"ת עג, ב-ד). וגם זה צ"ע דהרמב"ם כיחידאה, ועוד ועיקר הלא להדיא פסק בהל' ביהב"ח פ"ו הט"ו "מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בנוי", והרי כשאין בית בנוי גם הכלים אינם (במקומם, עיי' במפרשי הירוש' שקלים שם), הרי דודאי אף איהו כחכ' דאין מעכבין.

גם יל"ע בשי' הרמב"ן דנקט שעשיית הארון נמנית מצוה בפ"ע מעשיית המקדש, הלא כבר כתב בעצמו (בפי' עה"ת ר"פ תרומה) דמהות גדר הבית הוא "מקום מנוחת השכינה שהוא הארון".

והנראה בכ"ז, דענינים (ותכליתם) של המשכן וביהמ"ק הם ב' דברים כלליים. א' מ"ש הרמב"ן דהוא מקום מנוחת והשראת השכינה, ב' מקום לעבודה (שעיקרה עבודת קרבנות) ושאליו העלי' לרגל כו'. ובזה נח' הרמב"ם והרמב"ן, מה מבין ב' הדברים הוא העיקר במצוות הבנין, דלהרמב"ם תכלית הבני' היא לעשות מקום שאפשר לעבוד בו, עיי' היטב לשונו ריש הל' ביהב"ח בהגדרת

מצות הבני' - "מ"ע לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות כו'", היינו שאין מצות הבני' אלא בבית המוכן ומוכשר לעבודה, ואם אין הבית מוכן לזה לא נתקיימה מ"ע דועשו לי מקדש. ועפ"ז מוכן היטב הא דלדידי' עשיית הכלים היא חלק ממצות הבנין, דבציווי לעשות כלי המקדש ה"ה מצווה על חלקי המקדש, דעל ידי עשי' זו נעשה המקדש "מוכן" לקרבנות ועבודה. והא דקיי"ל כחכמים דאין מעכבין כו' אינו ענין למצות הבני' (שאינה מתקיימת בלי שייעשו גם כלים כו'), אלא היינו שלאחר שכבר נעשה בית "מוכן" (עיי' שנעשו עמו כלים), הנה גם אם נחרב (ושוב אין הכלים במקומם, וליתא כאן כלים) שפיר מקריבין, כי אכן אין הכלים (והבית) מצ"ע מעכבין את הקרבנות.

אבל הרמב"ן ס"ל דעיקר התכלית בעשיית מקדש הוא לעשות מקום להשראת ומנוחת השכינה וכו' כמו שהאריך בפי' עה"ת (שם), וא"כ הציווי ועשו לי מקדש לא קאי לדידי' אלא על הבית גופי' ולא על כליו המיועדים לעבודה וקרבנות (שהוא ענין בפ"ע מלבד עצם מנוחת השכינה בבית זה), ולהכי הוצרך לטעם מיוחד ע"ז שלא נמנתה עשיית הכלים מצוה בפ"ע, לפי שאינם אלא הכשר למצות העבודה. ומעתה מחזור שפיר הא דשאני הארון משאר הכלים בזה, ונמנה לדידי' למצוה בפ"ע, דהא אין הארון הכשר לעבודה כלשהי, אלא הוא תוספת חדשה בענין השראת השכינה, דמלבד שצ"ל בית שכללותו מקודש למנוחת השכינה (וגדר זה ישנו גם בלי ארון וקה"ק), ישנה גם מצוה לעשות מקום מיוחד שבו הוא עיקר השראת השכינה - קה"ק והארון.

ועיי' משנה דסוף מדות אודות יו"ט

מואב" - אז נשלם ענין המסעות, והיו מוכנים להיכנס לארץ ישראל.

אף על פי כן, בתחילת ספר דברים נאמר רק "בעבר הירדן", ולא נזכר (אפילו לא בתור הוספה) גם "בערבות מואב" - הגם שעל ידי הבירור ד"ערבות מואב" נעשה יתרון בכניסה לארץ - בכדי להדגיש, שעיקר הענין דכניסתם לארץ ישראל הוא לא בהבירור של "ערבות מואב" ("יתרון האור מן החושך"), אלא בהאור ש' ארץ ישראל עצמה, המתבטא בקיום המצוות התלויות בארץ.

אמנם כשבאים לפעם השני', אז מוסיף הכתוב גם "בארץ מואב", לרמוז ליתרון האור שנעשה על ידי בירור "קליפה" זו; ויש לומר, שהוא על דרך דאיתא בגמרא (ברכות יב, ב) שלעתיד לבוא ימשיכו להזכיר את יציאת מצרים בדרך טפ"ל - עד"ז הוא בנדו"ד, שאף שעיקר ההדגשה היא על האור של ארץ ישראל גופא, מכל מקום מזכירים בדרך טפ"ל את היתרון אור שנעשה כתוצאה מהבירור שעשו על ידי המסעות במדבר.

ד. והנה, בסוף ספר במדבר הלשון הוא "בערבות מואב"; ואילו בפרשתנו הלשון "בארץ מואב", וכן הוא בפרשת תבוא (כח, ט) - "אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה לכרות את בני ישראל בארץ מואב"; ובסוף ספר דברים, כאשר מדובר על הסתלקות משה רבינו נאמר שוב הלשון "ערבות מואב" - "ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו . . . ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום" (ברכה לד, א-ח).

ויש לבאר בזה:

הלשון "ערבות" מדגיש החושך שבזה - מלשון ערב, ואילו הלשון "ארץ" מדגיש (גם) העלי' שבזה - כדברי חז"ל (בראשית רבה פ"ה, ח) ש"ארץ" נקראת "על שם שרצתה לעשות רצון קונה".

ובהתאם לכך:

בסוף ספר במדבר, כאשר מדובר על ה"בירור" שפעלו ישראל באותו מקום - הלשון היא "ערבות מואב", לספר שבני ישראל הצליחו להעלות ולברר את חושך ה"קליפה" הירודה שהיתה אז;

אמנם בפרשתנו ובפרשת תבוא, כאשר ההדגשה היא על זה שבני ישראל עומדים מוכנים להיכנס לארץ ישראל - אז אין מדגישים את החושך שהי' באותו מקום לפני כן, אלא את ענין העלי' החיובית, "ארץ מואב";

וכשמגיעים לספר על הסתלקות משה, שהיא בעצם המקור לכל ענין של גלות - כידוע המבואר בספרים (ראה שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי ח"ב חינוך בתחילתו. אור התורה ואתחנן ע' סה. צג. ועוד) שאם הי' משה מכניס את ישראל לארץ לא היתה אפשרות לענין של גלות, וכל האפשרות לגלות היא מצד זה שמשה לא נכנס לארץ ישראל - שוב נאמר הלשון "ערבות מואב", שזה מדגיש הירידה והחושך וכו'.

ויהי רצון שבחודש מנחם זה נזכה שיבוא מיד מנחם לנחמנו, ואז יקויים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר", וניכנס לארץ ישראל באופן של "משה ואהרן עמהם".

מוגבל במקום וזמן "יברך אתכם כאשר דיבר לכם" - שלא יוכלו למנותם.

(ש"פ לקושי שיהות ח"י"ט ע"י 17 ואילך)

נתינת ארץ במתנה - לשם שנאה?

ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים נז'

בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים - הוצאתו לשנאה היתה, משל למלך בשר ודם שהיו לו שני בנים ויש לו שתי שדות אחת של שקיא ואחת של בעל למו שהוא אוהב נותן של שקיא ולמי שהוא שונא נותן לו של בעל, ארץ מצרים של שקיא היא שנילוס עולה ומשקה אותה, וארץ כנען של בעל, והוציאנו ממצרים לתת לנו את ארץ כנען (א, כו. רש"י)

לכאורה יש לעיין בדברי רש"י, מה מוסיף המשל מ"מלך בשר ודם שהיו לו שני בנים כו", הרי משל זה אינו מוסיף בהבנת מעלת שדה שקיא על שדה בעל, וא"כ הו"ל לרש"י לכתוב "הוצאתו לשנאה היתה, ארץ מצרים של שקיא כו' וארץ כנען של בעל והוציאנו ממצרים לתת לנו את ארץ כנען"?

ויש לבאר שבמשל זה תירץ רש"י קושיא בהבנת הכתובים, שלכאורה תמוה ביותר, כיצד חשבו ישראל ש"הוצאתו לשנאה היתה", הרי אם המקום שונא את ישראל ח"ו, למה נותן להם ארץ משלהם בכלל?

ועל זה מביא רש"י משל "למלך בשר ודם שהיו לו שני בנים ויש לו שתי שדות כו" - שכיון שמדובר בבני המלך, הרי על כרחו צריך לתת לשניהם משדותיו, אלא שלבן זה שהוא שונא נותן לו את הגרוע, "של בעל".

וזה מה שטענו ישראל, שאע"פ שמצד הבטחת ה' לאבות הרי הם בניו של מקום, ולכן "הוכרח" כביכול לתת להם ארץ, מ"מ טענו שהנהגת הקב"ה איתם היא כהנהגת המלך עם בנו ש"הוא שונא", ולכן נותן להם "של בעל".

(ש"פ לקושי שיהות ח"י"ד ע"י 19 ואילך)

ברכת משה לישראל

ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם

אמרו לו: משה אתה נותן קצבה לברכתנו כבר הבטיח הקב"ה את אברהם אשר אם יוכל איש למנות ונז', אמר להם: זו משלי היא אבל הוא יברך אתכם כאשר דיבר לכם (א, יא. רש"י)

לכאורה טענת בני ישראל תמוהה מאוד:

מנין בני ישראל בזמן ההוא היה ששים רבוא אנשים מבני עשרים עד ששים, ובצירוף האנשים עד כן כ' ומבן ס' ומעלה והנשים, יעלה מספרם לב' מיליון (לערך). כשברכם משה "יוסף עליכם ככם אלף פעמים" יוצא שבירכם שיעלה מספרם לב' מיליארד! והרי זה ריבוי מופלג.

ולאידך, לכאורה אין מקום לפרש שהבטחת הקב"ה משמעה כפשוטה שמספר בני ישראל יהי כחול הים ועפר הארץ ממש, שהרי לכדור הארץ יש מדה מסויימת, "שיתא אלפי פרסי הוי עלמא" (פסחים צד, א) ונמצאים בו גם אומות העולם, בע"ח, בתים, שדות וכיו"ב, וארץ ישראל אף שהיא "ארץ הצבי" (גיטין א), עדיין היא חלק מכדור הארץ, וממילא אי אפשר לכדור הארץ להכיל בני אדם כמספר "עפר הארץ" או "חול הים". ועל כרחך ברכת הקב"ה שיהיו כ"חול הים" וכו' היתה ב"שם המושאל", וא"כ מהי הטענה על משה רבינו כשבירכם בריבוי מופלג "אלף פעמים", בשעה שגם ברכת הקב"ה אין כוונתה כפשוטה?

וי"ל שטענתם היתה שהבטחת הקב"ה לאברהם היתה שזרעו לא ימנה, והיינו שמספרם יהי רב כ"כ, עד שלא יוכלו להגבילו במספר. ואילו לפי ברכת משה יש הגבלה של מספר מסוים - "ככם אלף פעמים".

וע"ז ענה משה:

ברכתי היתה רק "ככם" - כיון שהנני בשר ודם, מוגבל במקום וזמן, איני יכול לתת ברכה למצב שאין לו מספר מסוים. אך הקב"ה שאינו

חידושי סוגיות

עיון ופסול בסוגיות הפרשה

פלוגתת הרמב"ם והרמב"ן בגדר מצות בנין הבית

יפלפל לתרץ שי' הרמב"ם מראיית הרמב"ן דכלים ובית אין מעכבין זא"ז / ידון עפ"ז בגירסת המשנה דסוף מידות

ומקריבין בבית אע"פ שאין בו כלים אלו, ולכן אצלי עשיית הארון והכפורת לשום שם העדות תימנה מצוה בפ"ע, ולדידי' מה שעשיית שאר הכלים שהזכיר הרמב"ם אינה מצוה בפ"ע הוא מטעם אחר - מפני שהמצוה היא העבודה הנעשית בכלי זה (עריכת לחם לפני ה', הדלקת מגורה וכו') ועשיית הכלים אינה אלא הכשר למצוה זו והווי בגדר תשמישי קדושה.

ובמגילת אסתר כ' ליישב שי' הרמב"ם, דשפיר אף דברים שאינם מעכבים זא"ז הווי מצוה אחת, כגון תכלת ולבן בציצית שאין מעכבים זא"ז ומ"מ נמנו למצוה א'. אולם באמת יש להק' (ועיי' ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ להר"ג פרשה נב) דאין הנידון דומה לראי', דהא גבי תכלת ולבן כבר כ' הרמב"ם בסהמ"צ שרש יא דבאמת הסברא היתה נותנת דמשום שאין מעכבין יש להחשיב כ"א מצוה בפ"ע, ורק שמצאנו מקרא מפורש המשמיענו דלא כן, דכתיב "והי' לכם לציצית" ומשמעו דהכל מצוה אחת, היינו דבזה הוגדר ד"הענין אחר"; וא"כ בנדו"ד

בסהמ"צ* להרמב"ם מ"ע כ: "שציונו לבנות בית הבחירה לעבודה, בו יהי' ההקרה והבערת האש תמיד ואליו תהי' ההליכה והעלי' לרגל כו' והוא אמרו ית' ועשו לי מקדש", וממשיך "שזה הכלל כולל מינים רבים שהם המגורה והשלחן והמזבח וזולתם, כולם מחלקי המקדש והכל יקרא מקדש, וכבר ייחד הציווי בכל חלק וחלק". והרמב"ן בהשגותיו מ"ע לג נחלק אמ"ש שהכלים כולם הם חלק ממצות מקדש הכללית וס"ל "שאינן הכלים חלק מן הבתים אבל הם שתיים מצות ואינן מעכבות זא"ז

(* כבר נודע בשערים, ספר "הל' בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים" בו לוקטו חידושי וביאורי של רבינו בהלכות בית הבחירה להרמב"ם. ומרגלא בפומי' דרבינו, אשר לימוד הלכות הבית בימים אלו של בין המצרים - בהם חרב הבית - הוא סגולה והכנה לגאולה. ויתירה מזו: לימוד הלכות בנין הבית הרי הוא כבנין הבית עצמו (ראה ב"פתיחה" לספר הנ"ל ביאור ענין זה באריכות). וע"ד "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" ו"נשלמה פרים שפתינו". אשר לכן הבאנו בקובץ זה ביאור הלכה בהל' בית הבחירה להרמב"ם, מתוך א' הסימנים שבספר הנ"ל. המוציאים לאור.

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

על מנת שיבוא ארי' ויבנה אריאל

ביאור הא שהפטר פרשתנו, הגם שעוסקת היא בפורענות, עיקרה וחותרה הוא בענין הגאולה; בהקדם הביאור ב"היתר" להחריב את ביהמ"ק הגם שיש בזה איסור "בל תשחית" ואיסור ד"לא תעשון כן לה' אלקיכם"

א. הפטרת פרשתנו, "חזון ישעי'", היא אחת מהפטרות הפורענות שקוראים בימי בין המצרים, ועוסקת בדברי מוסר שאומר הנביא לבני ישראל. אמנם, סיום וחותרה הפטרה הוא בענין הגאולה "ואשיבה שופטיך גו' ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה".

ובדומה לזה הוא גם בפרשתנו, פרשת דברים (אשר הגם שהפטרות הפרשיות דבין המצרים הן "לפי הזמן ולפי המאורע" ולא מצד שייכותן לפרשה (טואו"ח סתכ"ח), אעפ"כ, מכיון שעניני התורה מדוייקים הם ביותר, מובן, שגם בהפטרות אלו ישנה שייכות לפרשיות שבהן קוראים אותן) - דכללות הפרשה היא "דברי תוכחות" של משה רבינו לעם ישראל, אך סיומה וחותרה הוא אודות כניסת בני' לארץ - "לא תיראום כי ה' אלקיכם הוא הנלחם לכם" (ג, כב).

ומכיון ש"הכל הולך אחר החיתום" (ברכות יב, א), מובן, שהגם שתוכן הפטרה הוא "פורענותא", הנה הנקודה העיקרית שבה (הסיום והחותרה) הוא ענין הגאולה: "ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה".

ויש לבאר, דהא גופא שרוב הפטרה הוא בענין של פורענות וסיומה ועיקרה הוא בענין הגאולה, הוא משום שכן הוא בכללות ענין הגלות והגאולה, כדלקמן.

ב. דהנה, בילקוט תחילת ירמי' איתא (רמז רנט): "עלה ארי' במזל ארי' והחריב את אריאל. עלה ארי' - זה נבוכדנאצר דכתיב עלה ארי' מסבכו, במזל ארי' - עד גלות ירושלים בחודש החמישי, והחריב אריאל - הוי אריאל קרית חנה דוד. על מנת שיבא ארי' במזל ארי' ויבנה אריאל, יבא ארי' - זה הקב"ה דכתיב בי' ארי' שאג מי לא יירא, במזל ארי' - והפכתי אבלם לששון, ויבנה אריאל - בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס".

מי מוכן להיכנס לארץ?

על הפסוק שבתחילת פרשתנו "רב לכם שבת בהר הזה" (א, ו) כתב רש"י "כפשוטו. ויש מדרש אגדה, הרבה לכם גדולה ושכר על ישיבתכם בהר הזה, עשיתם משכן ומנורה וכלים, קיבלתם תורה, מנייתם לכם סנהדרין".

והיינו, שבפסוק זה ישנם שני פירושים:

א. "כפשוטו" שאין לישראל להתעכב בהר אלא למהר בכניסתם לארץ ישראל. וכהמשך דברי הכתוב "בואו ורשו את הארץ" (שם, ח). ב. שקבלו ישראל כבר "הרבה גדולה ושכר" רוחני ע"י המשכן, התורה והסנהדרין.

והנה, מצינו שנשתנו ישראל מכל עם ולשון בזה שכל שאר העמים היותם לעם הוא רק משום שיושבים יחד בארץ מסוימת, אך אין בהם תוכן רוחני שמקשרם ומאחדם לעם אחד. מה שאין כן עם ישראל, הרי "אומנתנו איננה אומה כי אם בתורתיה" (לשון הרס"ג בהאמונות והדעות מ"ג פ"ד).

ותירה מזה: שאר האומות אין ארצם שייכת להם בשייכות אמיתית, אלא כי נתחזקו על היושבים שם בכלי זיין ובמלחמות, ועל ידי זה כבשו את אדמתם. לא כן עם ישראל, שארץ ישראל אינה שייכת להם כי נלחמו עליה, אלא מצד קדושת עם ישראל ובחירת הקב"ה בהם, ש"בחר בארץ ישראל כו' ובחר לחלקו ישראל כו' אמר הקב"ה יבואו ישראל שבאו לחלקו וינחלו את הארץ שבאה לחלקו" (תנחומא ראה ח).

ועל פי זה יש לומר ששני הפירושים בכתוב זה קשורים ותלויים אחד בשני, שכתוב זה בא ללמדנו שהטעם לזה שהוצרכו ישראל למהר בכניסתם לארץ אינו כי יש בידם כלי זיין והרי הם מוכנים למלחמה, ואדרבה "אינכם צריכים למלחמה". לא היו צריכין לכלי זיין" (לשון רש"י בד"ה באו ורשו שם), אלא מוכנים הם ליכנס לארץ כי "קיבלתם תורה, מנייתם לכם סנהדרין", שעל ידי זה נהיו ישראל ל"גוי קדוש" כנ"ל, ובחר הקב"ה לתת להם את הארץ.

מדוע הי' המן "לבן"?

ובין תופל ולבן

הוכיח על הדברים שתפלו על המן שהוא לבן (א. א. רש"י)

יש לשאול, מה נוגע לתוכחת משה זה שצבע המן הי' "לבן", ובשביל מה נרמזו תלונות ישראל על המן בזה שצבעו הי' לבן?

ויש לומר הביאור בזה על דרך הפנימיות:

כל דבר גשמי מוגבל הוא בגבול מסויים. ועל כן, כל מאכל גשמי יש לו רק טעם אחד ולכל היותר כמה טעמים, אך אי אפשר שיהיו בו כל הטעמים. לא כן במן, שמצינו בו (יזמא עה, א) "המן". . מוצאין בו כמה טעמים" ויתירה מזו איתא שם "המן מתהפך לכמה טעמים", שהיו בו טעמים הפכיים. וטעם הדבר, כי המן הי' "לחם מן השמים" (בשלה טז, ד) - לחם רוחני, ולכן לא היו בו הגבלות גשמיות.

והגם שכל דבר גשמי יש לו שרש למעלה, מ"מ שינוי יש בין שאר הדברים הגשמיים למן, דשאר הנבראים הגשמיים, רק שרשם רוחני הוא, ובעולם הזה הגשמי משתנה מהותם להיות דבר גשמי וחומרי, משא"כ המן, הנה גם בהיותו בציור גשמי, נשאר במהותו כפי שהי' בשרשו למעלה - וגם כאן נשאר "לחם מן השמים" (ראה תו"א פט, א. ובכ"מ).

וזהו הטעם לזה שצבע המן הי' "לבן", כי כמבואר בסה"ק (לקו"ת אחרי כח, ג ועוד) מראה לבן מורה על פשיטות מכל גוון וציור, ולכן הי' המן בצבע זה, כי בהיות המן בעולם הזה הגשמי מוכרח הי' לבוא בצבע מסויים כדי שיוכלו עיני בשר לתפסו ולראותו, אך מכיון שגם בעולם הזה הגשמי נשאר מאכל רוחני על כן הי' מראהו מראה לבן, המבטא פשיטות מגוון וציור.

ועל פי זה נמצא שבני ישראל ש"תפלו על המן" ולא רצו את המן, הנה עומק תלונתם הוא שלא רצו ב"לחם מן השמים" עם מראה "לבן" ופשוט מציור גשמי, אלא רצו בלחם מן הארץ, לחם גשמי וחומרי.

כל עניני התורה הם בדיוק, ובודאי שאין בה ח"ו סתם מליצות. וצריך להבין: מהו הדגש בשימוש בלשון "ארי", הן בנוגע לחורבן ("עלה ארי במזל ארי והחריב את אריאל"), והן בנוגע לבנין ("שיבא ארי במזל ארי ויבנה אריאל") - והרי ה' יכול לומר: "בא נבוכדנאצר בחודש החמישי כו' על מנת שיבא הקב"ה כו' ויבנה ביהמ"ק"?

והביאור בזה, שבכך מיישב המדרש שאלה כללית אודות חורבן ביהמ"ק:

כבר נפסק להלכה (רמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"י): "כל המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין כו' דרך השחתה עובר בלא תשחית". ועוד זאת, דבנוגע לביהמ"ק, הנה נוסף על האיסור של "בל תשחית", ישנו גם איסור מיוחד, "לא תעשון גו'" - "הנותן אבן אחת מן המזבח או מכל ההיכל או מבין האולם ולמזבח דרך השחתה לוקה שנאמר (ראה יב, ג-ד) ונתצתם את מזבחותם וגו' לא תעשון כן לה' אלקיכם" (ל' הרמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ז). ועאכ"כ - ביהמ"ק כולו! וכפי שמונה הרמב"ם במנין המצוות (בריש ס' היד מל"ת סה) "שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות או בתי מדרשות".

וצריך להבין - כיון ש"מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" (תהלים קמז, ט), שהקב"ה מקיים בעצמו, כביכול, את המצוות שמצווה לישראל (שמו"ר פ"ל, ט), כיצד אם כן הניח הקב"ה להחריב את ביהמ"ק? ובפרט שהדבר נעשה בשליחותו ית', כדכתיב בנבואה (ירמי' כה, ט ואילך) "הנני שולח ולקחתי גו' ואל נבוכדנאצר מלך בבל עבדי גו'!?"

ואם הסיבה לכך היתה מפני שישראל לא היו ראויים לביהמ"ק - ה' לו להקב"ה לגנוז את המקדש, וכפי שמצינו בנוגע למשכן ש"נגנז אוהל מועד כו'" (סוטה ט, סע"א) וכן במקדש עצמו מצינו ש"טבעו בארץ שערי" (איכה ב, ט. איכ"ר שם (פ"ב יג)), ועד"ז נגנזו כמה מהכלים (יומא נב, ב. וש"ג), ומדוע ה' צריך להחריב את ביהמ"ק?

ג. בנוגע לאיסור ד"בל תשחית" ניתן לכאורה ליישב ע"פ מאמר רז"ל עה"פ "כ"ה ה' את חמתו" (איכה ד, יא), ש"שפך על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל" (איכ"ר שם). ועפ"ז אפשר לומר, שאין בזה ענין של "בל תשחית", שהרי איסור "בל תשחית" הוא רק "כשעושה דרך השחתה וקלקול, אבל ע"מ לתקן מותר לקלקל אם א"א לתקן אלא ע"י קלקול זה" (שו"ע אדה"ז חו"מ הל' שמירת גוף ונפש ובל תשחית ס"ט).

וע"ד הדין המובא בנוגע למלאכת שבת, שכל המקלקלין פטורין (אם) "קרע בגדים או שרפן או שבר כלים דרך השחתה הרי זה פטור" (רמב"ם הל' שבת פ"א ה"ז) - וביחד עם זאת, "הקורע בחמתו או על המת שהוא חייב לקרוע עליו חייב מפני שמיישב דעתו בדבר זה וינוח יצרו והואיל וחמתו שוככת בדבר זה הרי הוא כמתקן וחייב" (רמב"ם שם פ"י ה"י). ועד"ז בעניננו: כיון שחורבן ביהמ"ק ה' באופו של "כילה" . חמתו" הרי זה ענין של תיקון.

ותירה מזו: מפני ש"כילה" . חמתו" הרי משום כך "לא שפך חמתו על ישראל". דלפ"ז נמצא שלגבי ישראל, ענין החורבן הוא "מקלקל ע"מ לתקן", שהרי "א"א לתקן אלא ע"י קלקול זה", ואין בזה איסור של כל תשחית.

וכן יש לתרץ בנוגע להאיסור של "לא תעשון כן" ("שלא לאבד את בית המקדש") יש לתרץ, שהאיסור הוא דוקא כאשר זהו (כדיוק לשון הרמב"ם (הל' יסוה"ת והל' ביהב"ח שם)) "דרך השחתה",

וכביאור הכס"מ (הל' ביהב"ח שם) "שאם נותן כדי לתקן ודאי שרי".

אמנם, ה"כדי לתקן" (ששולל האיסור של "לא תעשון כן") צריך להיות תיקון ובנין בגוף הדבר. וכפי שפסק הרמ"א (שו"ע או"ח סו"ס קנב (ממרדכי פ"ד דמגילה)) בנוגע לבית הכנסת, ש"אסור לסתור דבר מבית הכנסת אא"כ עושה ע"מ מנת לבנות"; אבל אם עושה זאת לצורך אחר, אפילו לצורך מצוה, הדבר אסור. ההיתר היחידי הוא כאשר הסתירה היא ע"מ לבנות, וכדי לבנות במקומו.

וי"ל, שבכדי לבאר זה מדייק בילקוט לומר "עלה ארי כו' והחריב את אריאל כו' ע"מ מנת שיבא ארי כו' ויבנה אריאל", שבזה בא להדגיש שמטרת חורבן הבית היא (לא החורבן עצמו, אלא) עבור ענין נוסף, "ע"מ מנת שיבא ארי כו' ויבנה אריאל" - "ע"מ לבנות". ובזה מבאר שאין כאן איסור של ניתוץ הבית, חורבן ביהמ"ק, אלא להיפך, "ההיא נתיצה בנין מקרי" (ל' המרדכי במגילה פ"ד סתתכ"ו) - החורבן והניתוץ עצמו ענינו (שמו) הוא - בנין.

ומטעם זה כופל הילקוט את הלשון וחוזר עליו "עלה ארי במזל ארי והחריב את אריאל כו' על מנת שיבא ארי במזל ארי ויבנה אריאל" - משום שבכך מסביר ומדגיש, שהתוכן הפנימי של החורבן - הנתיצה - הוא "בנין (מקרי)"; עד שגורם החורבן הוא בעל אותו שם (ו"שמו אשר יקראו לו בלה"ק" מורה על תוכן הדבר (תניא קדישא, שער היחוד והאמונה ספ"א)) של מי שמביא לבנין ביהמ"ק כפשוטו - "יבא ארי במזל ארי ויבנה אריאל".

ד. ומזה חזינן ענין נפלא בנוגע לחורבן הבית, בית ראשון ועאכ"כ בית שני:

בנין ביהמ"ק השלישי ע"י הקב"ה - "יבא ארי זה הקב"ה כו' במזל ארי והפכתי אבלם לששון ויבנה אריאל", אין זה ענין שיתחיל רק לעתיד לבא, אלא התחלת בנינו החל תיכף לחורבן הבית.

יתר על כן, זהו כל תוכנו של חורבן הבית: הקב"ה ביקש "לתקן" את ביהמ"ק, שלא יהי כפי שהי' לפני"ז (בבית ראשון ושני), "בנינא דבר נש" (זח"ג רכא, א) שאין לו קיום, אלא שיהי' "בנינא . . דקב"ה" (זח"ג שם), בנין נצחי - ולכן התרחש החורבן של בתי המקדשות, בית ראשון ובית שני, ע"מ לתקן ולבנות ביהמ"ק מתוקן, ביהמ"ק השלישי שהוא בנינא דקוב"ה, שיהי' קיים בקיום נצחי. ולפ"ז נמצא, שהחורבן של בתי המקדשות הוא גדר של "בנין", ולא של חורבן וסתירה.

נמצינו למדים, שענין הגאולה שייך וישנו כבר בזמן הגלות, ועד שאפילו בתחילת הגלות - פעולת החורבן דביהמ"ק, אף היא נועדה "ע"מ לתקן" ולהביא לבנין המקדש השלישי.

ובזה יש לבאר הענין הנ"ל בהפטרות פרשתנו, דהגם שהיא הפטרה של פורענות, הובא בסיומה (ובעיקרה) ענין הגאולה - מאחר וכך הוא בכללות ענין הגאולה, שהתחלתה היא כבר בזמן הגלות, ועוד בתחילת זמן הגלות, בעת חורבן הבית, כנ"ל.

